

La reunificació imperial: els Sui i els Tang

Esplendor i expansió del món xinès

Dolors Folch i Fornesa

P03/17003/01840

Índex

Índex	3
Introducció	5
Objectius	6
1. La implantació dels Sui i el regnat de Wendi	7
2. El regnat de Yangdi (605-617)	16
3. La consolidació de la dinastia Tang i els regnats de Gaozu i Taizong	19
4. El regnat de Wu Zetian	26
5. El regnat de Xuanzong i la rebel·lió d'An Lushan	29
6. El final dels Tang	32
Resum	35
Bibliografia	37

Introducció

Després d'un llarg període de desunió en què el món xinès es va veure fragmentat en diferents regnes, que es van multiplicar tant al nord com al sud, la Xina entrarà en un període novament d'unificació gràcies a la dinastia dels Sui (581-683).

El període que s'inicia a finals del segle VI representa el final de l'època medieval xinesa. La dinastia Sui, com ja havia fet el 221 aC. la dinastia Qin, unificarà tota la Xina novament sota un mateix poder posant fi, d'aquesta manera, al vell món de fidelitats feudals. De la mateixa manera, la dinastia Sui, així com la dinastia que la succeirà en el poder, la dinastia Tang (618-907), serà capaç d'articular un estat ric i un exèrcit poderós, que durà a terme gran obres públiques que, a mig termini, seran un dels motius que acabaran per enfonsar-lo.

Per la seva banda, la dinastia Tang no només representarà un llarg període de prosperitat econòmica i política (durant el qual, per exemple, tornarà a florir la ruta de la seda, i les fronteres s'expandiran notablement al nord, sud i oest), sinó que a més marca un dels moments de major esplendor cultural i intel·lectual de tota la història xinesa: el budisme viurà moments de favor imperial, juntament amb períodes de persecució, i el període veurà néixer alguns dels més grans poetes, artistes i literats de la Xina.

Objectius

Els objectius d'aquest mòdul són:

- 1.** Comprendre el procés de reunificació de l'imperi xinès sota la dinastia Sui.
- 2.** Analitzar l'expansió de les fronteres del món xinès durant les dinasties Sui i Tang.
- 3.** Entendre l'estructura administrativa i política de l'estat xinès durant aquest període.

1. La implantació dels Sui i el regnat de Wendi

Cap a mitjans del segle VI, la Xina estava encara dividida en quatre regnes, dos al nord i dos al sud, els darrers hereus del Període de Desunió. !

El nord se'l disputaven dues dinasties: a l'est, els Qi del Nord, hereus dels Wei Orientals, i a l'oest, els Zhou del Nord, hereus dels Wei Occidentals. Aquests dos estats, que van mantenir sempre una lluita aferrissada entorn de la confluència del riu Fen amb el Huanghe, tenien diferències ben marcades que semblen explicar el triomf final dels Zhou del Nord: aquests **controlen les grans rutes comercials cap a l'Àsia central**, des de la vall del riu Wei fins al corredor de Gansu –per on segueixen arribant les ambaixades procedents tant dels regnes de l'Àsia central com de Pèrsia– i són els despositaris de la gran tradició legista que els lliga als Cao Wei i als Wei del nord.

La Xina de finals de segle VI

Gràcies a aquesta tradició, els Zhou tenien un major control social i els seus exèrcits eren també els millors de la seva època: eren els més nombrosos, els més multiètnics i els que millor van saber incorporar les milícies locals dels períodes anteriors: l'any 577, els Zhou van aconseguir finalment conquerir als seus rivals, els Qi del Nord. La voluntat d'enfortir l'estat en contra dels grups de pressió els va portar també a una de les seves mesures més impopulars: la proscripció del budisme l'any 574. !

Els dos estats del sud, per la seva banda, eren molt més febles. L'impuls religiós i comercial de l'emperador Wu dels Liang a principis del segle VI, va dotar al sud d'uns mecanismes econòmics que expliquen en part el ràpid enriquiment posterior de la Xina reunificada dels Sui (隋) i els Tang (唐): però no va poder salvar als Liang de ser conquerits pels Zhou del Nord l'any 587. El darrer rival, la dinastia Chen, que controlava el pròsper cinturó de ciutats de les vores del Yangzi, va ser finalment conquerida pel nord, el 589.

Mentre els engolia a tots, però, la dinastia dels Zhou del Nord passava també per un canvi dinàstic que, entre usurpacions i cops d'estat, acabaria portant a la fundació de la dinastia Sui. No és per atzar que la dinastia que havia de reunificar la Xina sorgís de la part occidental de la Xina del nord: aquesta és la terra dels legistes, d'on havia sorgit el primer imperi que va unificar la Xina, el de Qin, i aquesta era la zona on la tradició imperial –és

a dir la voluntat de reunificar els regnes, explícita en les dinasties més poderoses del Període de Desunió– havia conservat els mecanismes més adequats, tant pel que fa a l'enquadrament social com a la organització dels exèrcits. !

La unificació dels Qin, el 221 aC. i la dels Sui el 581 dC. presenten similituds òbvies: totes dues dinasties van aconseguir **col·lapsar el vell món de fidelitats feudals** i articular un **estat ric i un exèrcit poderós**, totes dues van fer **enormes obres públiques** i cap de les dues va poder resistir l'**onada de descontent** que els seus esforços desmesurats van generar, totes dues **van durar molt poc** i totes dues **van obrir el pas a grans dinasties**, la Han i la Tang, que conservarien l'essencial de la seva obra, durarien segles i ampliarien de forma espectacular el territori.

Però **la diferència** entre les dues reunificacions és molt gran i **deriva de l'evolució mateixa de la societat xinesa**. La Xina que van reunificar els Sui tenia de fet molts elements en comú, alguns heretats del món antic i d'altres desenvolupats ens els segles de desunió. Tots els regnes compartien la gran herència Han, per més que el sud es reclamés, amb raó, una filiació més directa amb la tradició clàssica: una mateixa escriptura –patrimoni comú de les classes educades de tots els regnes–, una tradició política que basa la legitimitat imperial en els antics clàssics –i que no ha de competir amb cap altra tradició–, i una mateixa herència ètica, basada en el confucianisme –que afavoreix la consolidació de societats fortament jerarquitzades i enquadrades. Però tots comparteixen també altres formes de cohesió que han arrelat a totes les capes socials al llarg dels segles de desunió.

- En primer lloc el budisme, que a la Xina desenvolupa amb una potència sense precedents la institució monàstica –fins al punt de fer-la sovint incòmode pel poder estatal–, i que es converteix en un gran tret unificador en tant que apel·la tant a dinasties del nord i del sud com també a poblacions no xineses.
- En segon lloc el taoisme religiós, on els elements sorgits de les revoltes populars de finals dels Han (Turbants Grocs) es barregen amb les aportacions budistes, i amb les tradicions de l'alquímia taoista i de la cerca de la longevitat.

El que sabem dels Sui (581-617) prové essencialment de dues grans fonts, les històries oficials i la història recopilada per Sima Guang. Redactades segons el model implantat pel *Shiji* (*Memòries Històriques*) de Sima Qian durant els Han Anteriors i el *Hanshu* (*Llibre dels Han*) de Ban Gu durant els Han Posteriors, i recopilades a partir dels materials primaris conservats a la biblioteca imperial i de les entrevistes amb els supervivents de la dinastia anterior, les històries oficials són bàsicament el *Suishu*, *Història dels Sui* (隋書) redactada l'any 636 per Wei Zheng, sota Tang Taizong, i que es va completar al 656 amb l'afegit de 20 monografies.

Sobre els primers temps dels Sui hi ha també informació rellevant a la *Història dels Zhou*, la *Història dels Chen* i la *Història de les Dinasties del Nord*. Una altra font bàsica dels Sui és també el *Zizhi tongjian* (*Mirall complet per la il·lustració del govern*), de Sima Guang, escrit entre els anys 1072 i 1084, i que cobreix la història de la Xina entre el 403 aC. i el 959 dC. Ja a partir dels Sui comencem a tenir també algun document al marge de les històries oficials – centrades sempre en la vida de la capital i de l'élite dirigent–: els documents de Dunhuang ens obren una escaleta sobre el que devia ser la vida en els centres allunyats de la capital i testimonien al mateix temps de la notable implantació de les mesures dictades pel centre en els darrers racons de l'imperi.

La unificació Sui va venir del nord i va sorgir del bloc de famílies aristocràtiques en les quals la sang xinesa es barrejava amb la de l'estepa des de feia generacions. El seu artífex va ser Yang Jian, el futur emperador Wendi (581-604) que venia d'una família que des de feia sis generacions s'estava mesclant sistemàticament amb l'élite xianbei i proporcionant funcionaris a les dinasties no xineses de la Xina del nord.

La família de Yang Jian era una d'aquestes famílies en què militars, terratinents i funcionaris es recolzaven mútuament: el jove Yang Jian va rebre l'educació pròpia de la jove noblesa de sang barrejada i era, pel seu gust pels cavalls, la seva riquesa basada en grans possessions de terres i el seu menyspreu pels intel·lectuals, un típic aristòcrata de la Xina del segle VI. Als setze anys el van casar amb una noia d'un clan emparentat amb els xiongnu, que conservaria un gran ascendent sobre ell la resta de la seva vida: les dones, per influència del món de l'estepa, juguen amb els Tang i els Sui un paper molt més actiu en la política i en la societat del que havien jugat en la història anterior o posterior de la Xina.

Les dones en la pintura

Les pintures les mostren sovint amb els peus grans, muntant lliurement a cavall, mentre les històries els atorguen unes actituds independents que s'esvaïran del tot a partir de la dinastia Song.

L'extensió de l'imperi Sui

Yang Jian va estrènyer també els lligams amb la família imperial fins al punt de casar la seva filla amb l'hereu de la corona dels Zhou del Nord: van ser precisament aquests lligams familiars els que Yang Jian va exhibir per arrabassar el tron al darrer emperador Zhou i fundar una nova dinastia. L'any 581 Yang Jian va proclamar que li havia estat traspasat el Mandat del Cel i que en tant que Fill del Cel fundava la nova dinastia dels Sui.

Emperador	Període
Sui Wendi	581 - 603
Sui Yangdi	604-617
Sui Gongdi	618

Per legitimar el que fins ara no era més que un cop d'estat, el nou emperador –que a partir d'ara s'anomenarà Wendi– necessitava una ideologia que el presentés com el successor legítim de l'imperi Han: tant la denominació dels nous càrrecs com l'estil literari dels comunicats oficials adopten un llenguatge d'aire clàssic dins del més pur estil confucià. Des del primer moment el nou imperi elaborarà un **corpus de rituals simbòlics** per a legitimar el poder, amb les cerimònies pròpies del Fill del Cel i l'adopció del color vermell i l'element foc –per vincular-se als Han que també havien regnat amb la virtut del foc–: la legitimació era especialment important per incorporar la Xina del sud, on les tradicions Han es conservaven meticulosament.

Per tal de recuperar un cos de funcionaris que independitzessin a l'emperador de la noblesa local de les grans famílies es va donar una gran importància als estudis clàssics i es van implantar escoles a la capital per formar –en el corpus confucià– els futurs funcionaris.

Però Wendi, que al igual que el primer gran emperador Tang, Taizong, va saber triar un equip de col·laboradors extraordinàriament competent, no sentia cap inclinació especial pels grans *Clàssics* del confucianisme –de fet, les escoles confucianes van ser prohibides breument el 601-, amb l'excepció del *Clàssic de la Pietat Filial* que, amb el seu autoritarisme pur, la insistència en la total submissió de l'inferior al superior en un ordre social jerarquitzat i la seva total oposició a qualsevol desviació de l'ortodòxia, constituirà sempre el rerafons dels seus edictes imperials. ❗

L'altre suport intel·lectual de Wendi era la fe budista, sobretot la part més popular d'aquesta, que compartia tant amb les grans famílies aristocràtiques com amb el baix poble. El budisme, pel qui tant l'emperador com l'emperadriu sentien una sincera inclinació personal, li va proporcionar els grans gestos per a legitimar la seva dinastia: un dels seus primers decrets va ser abolir la proscripció del budisme que havien dictat els Zhou del Nord i va fer construir 120 temples a la capital.

L'any 601 va fer distribuir relíquies budistes –que el mateix emperador dipositava en gerres que duïen el segell imperial– per tot l'imperi, mentre les pagodes s'aixecaven per tot arreu i múltiples missioners recorrien totes les províncies.

Però la importància de les donacions i les fundacions de nous temples –que li donaven la pàtina de *cakravartin*, el monarca universal del budisme, equivalent al *Fill del Cel* xinès, governant ideal del budisme– no va implicar mai que cedís ni una iota del poder secular al clergat budista. Els budistes, per altra banda, no

L'emperador Taizong

van ser els únics beneficiaris de la protecció imperial: la nova capital va comptar també amb 16 temples taoistes. Però el taoisme, malgrat jugar un paper important, quedava lluny tant dels gustos imperials com de l'imponent volum de l'*establishment* confucianista: el clergat taoista tenia 2.000 monjos i el budista 236.000. 🚫

El recurs a legitimacions vàries, de fet, era deliberat per part dels Sui: la seva era una **ideologia sincrètica** basada essencialment en un confucianisme amb un fort biaix legista –ja que tant per restaurar les glòries dels Han com per articular un estat eficaç era imprescindible basar-se en aquesta tradició–, i en un budisme imperial –que era la seva religió personal i al que, com Açoka, el gran emperador indi de la dinastia Maurya del segle III aC., volien convertir en un dels pilars bàsics del seu nou estat.

La primera gran campanya de la nova dinastia fundada l'any 581 va ser la conquesta del sud, que no es va completar fins el 589. Les campanyes dibuixen ja les constants militars dels Sui: enormes mobilitzacions –518.000 soldats van atacar el regne de Chen–, i construcció de grans infraestructures de suport –graners per donar suport logístic i construcció l'any 584 del que seria el primer tram del Gran Canal.

La victòria dels Sui va ser aclaparadora: la capital dels Chen (陳, 557-589), Jiankang sobre el Yangzi, va ser arrasada i el seu territori dedicat a ús agrícola. Tots els funcionaris del sud van ser destituïts, mentre les grans famílies de notables de l'enderrocada Jiankang eren traslladats a la capital dels Sui: el *Suishu* parla d'una filera de 200 quilòmetres tot i que, per conciliar-se a la població restant, es van suprimir els impostos del sud durant 10 anys (mesura fàcil ja que de tota manera difícilment els haguessin pogut cobrar), res va poder aturar una massacre de funcionaris Sui a mans d'una població aterrada pels rumors del fet que anaven a traslladar-los tot cap al nord. De fet caldrà esperar el regnat següent, el de l'emperador Yangdi, que sent príncep havia estat virrei del sud i el coneixia bé, perquè la vall del Yangzi s'integri plenament en l'horitzó econòmic i cultural dels Sui.

Al sud de la conca del Yangzi la implantació xinesa era encara molt escassa: a les valls fèrtils i a la costa hi havia ocasionalment ciutats emmurallades xineses, però no tots els aborígens estaven dins de l'esfera cultural xinesa. Per alguns d'aquests es van crear divisions administratives pròpies –una pràctica que perdurarà fins als nostres dies–, però això no evitarà les freqüents sublevacions de tribus locals que puntejaren sistemàticament els segles dels Sui i els Tang.

Chen

La dinastia dels Chen fou l'últim vestigi de les Sis Dinasties que s'havien anat succeint a Nanjing des de principis del segle III.

Un cop conquerit el sud, el primer gran gest de Wendi per assenyalar la unificació del país va ser la **construcció d'una nova capital**, Daxingcheng, "la ciutat del Gran Renaixement", situada al sud-est de l'antiga Chang'an dels Han. 🗨️

La **nova ciutat** tenia unes **dimensions considerables**, a l'alçada de la dignitat que es volia conferir al nou imperi: una **muralla** de 9,5 quilòmetres d'est a oest i de 8,5 quilòmetres de nord a sud encerclava un interior on el **palau** i la ciutat administrativa es destacaven sobre un **conjunt de 108 barris** –una xifra còsmica producte de la multiplicació dels dotze mesos de l'any per les nou regions de la Xina antiga–: dels 108 barris, 106 eren residencials i dos eren mercats.

Els **barris** –estructurats en torn de l'eix principal de la ciutat, l'avinguda de l'Ocell Roig– estaven quadriculats per carrers i protegits per muralles amb quatre portes: els residents no en podien sortir entre la posta i la sortida del sol. Els mercats obeïen al criteri, instaurat ja pels Han, de centralitzar el comerç en espais fàcilment controlables on l'estat podia mantenir els preus fixats, supervisar els pesos i mesures i la qualitat dels productes, prevenir l'especulació, i supervisar l'actuació dels mercaders que estaven organitzats en gremis oficialment reconeguts. Els **dos grans mercats**, que es trobaven també a totes les grans capitals de províncies, eren el **mercat de l'est**, especialitzat en productes xinesos, i el **de l'oest**, dedicat als productes de l'Àsia central que arribaven a través de les rutes de la seda. Entorn d'aquest mercat hi vivia la nombrosa població estrangera que feia negocis a la capital, on hi tenia els seus propis temples: altars zoroastrians i temples maniqueus pels perses i esglésies nestorianes pels sirians. Les enormes mides de la ciutat, però, no ens han de cridar a engany ja que la nova capital estava gairebé buida quan s'hi va instal·lar l'emperador i no va ser mai ocupada del tot: per això es van donar tantes facilitats per construir-hi temples budistes i taoistes, i per això també la població estrangera hi va tenir sempre un pes important. 🗨️

El poder centralitzat que simbolitzava la nova capital havia de fer-se efectiu a través d'una **nova estructura legal i institucional** que permetés un poder real de la nova dinastia. Quan els Sui van arribar al poder les prefectures eren virtuals satrapies, que retenien el gruix dels impostos i utilitzaven l'exèrcit local pels seus interessos: era un sistema de govern local car i corrupte que causava una debilitat endèmica del poder central. Per sortir del cercle viciós de les petites dinasties del Període de Desunió, el nou estat havia d'aconseguir acabar amb els privilegis de les grans famílies, doblgar el poder dels militars i articular una administració civil. Tot el període que comença ara i que es perpetuarà amb els Tang és una lluita entre el poder central –que pretén controlar l'entrada dels individus a l'administració i enfortir les institucions centralitzades– i els grans clans aristocràtics que intenten preservar els seus privilegis.

El primer problema era el de la **proliferació dels nivells administratius intermitjos**. Amb els segles s'havien multiplicat, tant al nord com al sud, al

marge de les necessitats locals o de la racionalitat administrativa: totes les grans famílies –sovint emparades per alguna consort imperial del seu clan– havien anat creant noves prefectures per a gaudir dels ingressos que això representava. Aquests poders intermitjos feien de fet els nomenaments, deixant l'aprovació per part del govern central en un simple requisit. Entre els Han i els Sui el nombre de prefectures s'havia multiplicat per 22 i, tant al nord com al sud, s'havien anat creant unitats de govern local, trufades de càrrecs, que es mantenien amb nous impostos sobre la població.

De manera molt immediata, Wendi, que des del 583 havia anat rebent **memorials al tron** queixant-se de la multiplicació dels governs locals, va decidir seguir el model altament centralitzat dels Qin, la dinastia que va implantar el primer imperi xinès el 221 aC. i va ordenar la immediata **reducció de províncies i prefectures**, així com la unificació de les mides de les unitats regionals.

Wendi es va enfrontar també al problema de com nomenar als governadors de les noves unitats administratives: els Sui hereten el sistema dels **Delegats Recomanadors**, pel qual aquests, que pertanyien tots a les grans famílies aristocràtiques, designaven els qui havien d'ocupar els càrrecs a les administracions locals i a la central. Els Delegats van ser abolits el mateix any 583 per un decret que establia explícitament que la selecció de funcionaris no es basava en privilegis hereditaris sinó en la incorporació dels millors. El 587, Wendi va ordenar que totes les prefectures enviessin tres persones a la capital (que no fossin ni artesans ni mercaders) i va crear un **Departament d'Afers Civils** per a seleccionar als més competents. Però les capacitats dels candidats variaven molt i es va haver d'establir criteris objectius per a comprovar la seva competència: la primera menció d'exàmens és del 595. Els **exàmens**, que comprovaven la formació literària general del candidat, es van implantar definitivament al món xinès a partir dels Sui i es van consolidar amb els Tang, tot i que van haver de passar uns quants segles fins que l'accés al funcionariat per recomanació directa de les grans famílies quedés completament minimitzat.

Exàmens imperials

Per tal de crear un cos civil al marge dels interessos de la gran aristocràcia, Wendi va prendre també una sèrie de mesures que en limitaven el poder i que perdurarien durant tota l'edat moderna: prohibició de servir en la seva pròpia regió natal per tal d'evitar les pressions i els favoritismes; limitació del temps de permanència en un mateix càrrec a tres anys; informe anual a la cort d'un responsable de la província sobre el funcionament de l'administració local. Convençut, com després ho estarien els Tang, que el seu havia de ser un imperi multiètnic, Wendi va promoure que els funcionaris vinguessin de tots els racons de l'imperi: la proporció de funcionaris no xinesos va augmentar de forma notable en aquest període. !

Wendi, que pels seus orígens sabia molt bé la força que podien arribar a tenir els exèrcits i els seus auxiliars bàrbars va prendre també les mesures per posar els militars sota control dels civils: el sistema bàsic era el *fubing* (府兵), cossos de soldats administrats territorialment que combinaven treball civil i militar i que podien ser mobilitzats tant per la guerra com per la construcció d'obres públiques. Aquests cossos de soldats-camperols tenien terres assignades, quedaven parcialment exempts de taxes, havien de proporcionar part del seu propi equip i rebien un entrenament acurat per tal de compensar el nombre relativament petit de l'exèrcit amb una forta professionalitat.

Per tal de resoldre la financiació de l'aparell civil i militar de l'estat, i acabar al mateix temps amb la fragmentació de l'autoritat que es derivava dels grans latifundis controlats per l'aristocràcia, Wendi va generalitzar el *juntian* (*juntianfa* 均田法) la **distribució igualitària dels camps**, que ja havia implantat l'emperador Xiaowen dels Wei del Nord i que havien mantingut els Qi. La terra es va classificar en tres categories: les terres aptes pels grans conreus, que s'entregaven a tots els adults entre 17 i 59 anys i que després calia retornar a l'estat per tal que fossin redistribuïdes; els terrenys destinats a morera i cànem que, atès que requerien una gra inversió eren heretables; i el tros d'hort a tocar de la casa que també era heretable.

Aquesta distribució de la terra era la base per a calcular **els impostos i els serveis que es devien a l'estat** i que es calculaven per família i per any: tres sacs de gra; unes quantes peces de seda o de cànem; i el servei obligatori de 20 dies anuals per tots els mascles adults.

Al mateix temps es va posar en marxa un **sistema d'actualització dels registres**, que va representar un augment de 1.641.000 persones imposables, i es van crear agrupacions de 125 famílies col·lectivament responsables, a partir de les quals es classificaven i organitzaven les obligacions tributàries i es penalitzava l'evasió fiscal.

Wendi va dibuixar un sistema fiscal que fos simple i barat de fer funcionar. La seva debilitat és que estava massa pensat en funció de les realitats del nord i que tenia massa poc en compte la dificultat de trobar funcionaris adients per fer-lo funcionar.

En el sud, molt més poblat que el nord, la poca quantitat de terres disponibles feia difícils els repartiments, mentre els arrossars exigien inversions fortes que difícilment es podien fer si les terres de conreu no eren hereditàries. Per altra banda, els funcionaris encarregats de la distribució tenien més tendència a pervertir el sistema que a implantar-lo: amb terres assignades ells mateixos i amb l'obligació de traslladar-se cada tres anys, els seus interessos no van tardar en entrar en contradicció amb el sistema. ⚠

El caràcter *tian*, "camp", ...

... és una representació gràfica de la divisió en parcel·les del territori.

Juntament amb les reformes administratives i econòmiques, Wendi va mal·lardar també per imposar **un mateix cos d'institucions a la Xina del nord i del sud**: una tasca ben difícil tenint en compte que el nord tenia una poderosa organització militar i el sud, en canvi, tenia uns sistemes econòmics i fiscals molt més desenvolupats. Wendi va emprendre una ingent revisió de tot el **sistema legal** que es va concretar en el codi ***Kaihuang***, que unia les tradicions legals del nord i el sud –una síntesi que el qualificava per a convertir-se en el codi legal de la Xina reunificada-, i reduïa i racionalitzava els articles del codi. Aquest codi, que es complementarà amb un corpus de decrets, serà el model que seguirà el codi legal dels Tang i tots els codis successius de la Xina imperial.

El codi *Kaihuang*

L'essencial era la tipificació del delicte i es contemplaven 4 menes de càstigs: la mort, la deportació amb treballs forçats, els treballs forçats sense deportació i el fuet.

2. El regnat de Yangdi (605-617)

La historiografia xinesa, fidel al principi que el final de les dinasties ve marcat pel regnat d'emperadors infames, estableix una gran diferència entre el prudent Wendi i l'eixelebrat Yangdi. Però si bé és cert que Yangdi va forçar les despeses de forma extraordinària, també ho és que les continuïtats entre ambdós regnats són evidents.

El príncep Yang Guan, el futur Yangdi, va néixer l'any 569: era el segon fill de l'emperadriu i va ser sempre el seu preferit. De jove va ser enviat de virrei al sud i de la seva llarga estada allí va conservar una predilecció per aquestes latituds i un coneixement molt superior al del seu pare del món dels lletrats. És possible que el fet de ser virrei del sud li fes assumir el paper d'aristòcrata esteta i poeta que és el que s'esperava d'un príncep del sud: el mèrit de la reunificació cultural és seu.

Malgrat això, la història tradicional, que l'ha pintat amb les tintes més negres titllant-lo de llicencios i megalomaniac, el fa participar activament l'any 600 en un complot contra el seu germà gran gràcies al qual ell va ser nomenat hereu i l'assenyala com a possible autor de la mort del seu pare emperador en circumstàncies dubtoses. En qualsevol cas, la família li portava problemes, ja que va haver de vèncer una sublevació del seu germà petit.

Va ser precisament arran d'aquesta sublevació que va decidir traslladar la capital a Luoyang, per tal de controlar millor la plana central d'on havia sorgit el moviment. La construcció de la nova capital –a la que cal sumar el manteniment de la capital anterior, Daxingcheng, i la construcció d'una altra capital al sud, Jiangdu (l'actual Yangzhou), per substituir la destrossada Jiankang– va ser una de les tres grans despeses que acabarien exhaurint les arques dels Sui.

La **nova capital, Luoyang**, era la meitat de gran que Chang'an i estava distribuïda de forma similar. Per a la seva construcció es van utilitzar 2.000.000 d'homes –entre els que complien el període de treball obligatori degut a l'estat i els convictes que hi complien penes– durant els 24 mesos dels anys 605-606. Totes les xifres relacionades amb aquesta obra resulten alarmants i tot sembla indicar que una corrupció galopant va acabar d'encarir les obres degut a la gestió precipitada i simultània dels fons, els materials i la força de treball.

La segona gran despesa de Yangdi va ser la **construcció del Gran Canal** (*Yunhe* 運河), que ja havia estat iniciat pel seu pare. Yangdi en va completar el traçat que, com en el cas de Wendi, seguia gairebé sempre els cursos d'antics canals: entre el 605 i el 610 el Gran Canal va connectar Hangzhou

amb Jiangdu, la capital del sud sobre el Yangzi, i amb Luoyang, la capital; i aquesta amb una terminal situada a les vores de l'actual Pequín. Tot i les despeses que això va generar –l'any 605, per fer el tram que connectava Luoyang amb el riu Huai, es van mobilitzar 1.000.000 de persones; convé recordar que no tot el finançament sorgia directament de l'estat i que aquests canals garantien als Sui l'arribada dels recursos de les zones més productives de la Xina: no sabem les xifres de les taxes, grans i teles que hi circulaven durant els Sui, però és segur que els graners estaven plens.

El Gran Canal dels Sui i dels Tang

El sud també se'n va beneficiar: la connexió amb el Gran Canal va convertir Jiangdu en un gran centre comercial. Per altra banda, el ramal del nord, que s'endinsava cap al nord-est, assegurava la intenció dels exèrcits necessaris per a la conquesta i defensa de l'imperi. Els historiadors confucians han denigrat el Gran Canal perquè no veien cap avantatge en el creixement econòmic i perquè estaven en contra tant de l'expansió militar com de la centralització de poder que es derivava d'una millora en les comunicacions: però la prosperitat dels Tang i els Song no serà aliena a aquesta gran artèria econòmica.

La tercera gran despesa de Yangdi li va venir de **la política exterior**, que va seguir les línies que havia iniciat Wendi, tot multiplicant-ne l'escala. Els enfrontaments afectaven a bona part de les fronteres de l'imperi: cap al sud van anar expedicions contra Huangwang (Champa) i les illes Ryukyu (Liuqiu), mentre un altre exèrcit ocupava les terres del Qinghai on els Tuyuhun (吐谷渾) atacaven constantment les caravanes de la ruta de la seda, i es multiplicaven les expedicions cap al nord en contra dels turcs. Aquests, que van ser sempre els enemics principals dels Sui, s'estenien per un territori immens que anava des del riu Liao (a Manxúria) fins Pèrsia, més enllà dels Pamirs, i s'enriquien per les ràtzies contínues sobre els pobles agrícoles que els envoltaven i pel pillatge de les caravanes de la ruta de la seda.

Wendi havia aconseguit dividir-los amb una barreja d'accions diplomàtiques i militars, però en temps de Yangdi els turcs van tornar a donar senyals d'activitat i van rebre la submissió o el reconeixement de diversos regnes del seu voltant.

Va ser precisament l'arribada d'una **ambaixada de Koguryo** –l'estat altament sinitzat que ocupava les terres de Corea del nord– a la cort dels turcs la que va disparar l'alarma dels Sui. Ja a finals del segle VI Koguryo, tot i seguir sent nominalment tributari dels Sui com abans ho havia estat dels regnes xinesos del nord, havia començat a pressionar sobre la Manxúria oriental: Yangdi, decidit a acabar amb Koguryo, va fer accelerar la construcció del tram del Gran Canal que anava cap el nord per tal de garantir el suport logístic a l'expedició i va intentar convèncer a un grup de pobles turcs per tal que l'ajudessin en la conquesta de Koguryo. Malgrat el desastre que va venir després, fins aquí tot encaixa amb la política tradicional dels imperis xinesos.

Però Yangdi i els seus consellers van menystenir els senyals d'alarma: l'aliança amb els turcs va fallar i es va haver de recórrer a una conscripció a gran escala; el riu Groc es va desbordar i la calamitat que amenaçava les seves famílies va multiplicar els desertors; les ciutats del riu Liao van aguantar el setge i els exèrcits xinesos, mancats de subministres pels seus homes –degut a la desastrosa situació interior provocada per les inundacions– i de pastures pels seus cavalls, es van haver de retirar en arribar l'hivern.

El drama va ser que amb unes circumstàncies com aquestes Yangdi decidís enviar dues altres expedicions contra Koguryo, guiat per la seva obsessió per a refer a qualsevol preu les glòries dels Han. La segona expedició, l'any 613, es va posar en marxa en un marc de sublevacions múltiples a tot el nord de la Xina que es multiplicarien al llarg del tres anys següents: en plena campanya va arribar la notícia de la rebel·lió del president del "Departament dels Ritus", que a més era el que s'encarregava de proporcionar els subministres des de la terminal sud del canal. Ni tan sols això va aturar Yangdi i una tercera expedició, debilitada per les desercions, la manca de cavalls i la superioritat naval de Koguryo va acabar en un gran desastre. Rodejat de cortesans que li amagaven informació per por a rebre les ires de l'emperador, Yangdi va perdre el control de la situació i va acabar assassinat l'any 618.

Amb Yangdi s'acaba la dinastia Sui: però serà sobre les bases posades per aquesta breu dinastia que els Tang construiran el més gran imperi del món en el seu temps.

3. La consolidació de la dinastia Tang i els regnats de Gaozu i Taizong

El que sabem dels Tang (618-906) ve essencialment, com en el cas dels Sui, de dues grans fonts, les històries oficials i la història recopilada per Sima Guang. A diferència dels Sui, però, dels Tang en conservem dues històries oficials, que cobreixen els dos grans períodes en què cal dividir la dinastia, separats per la rebel·lió d'An Lushan l'any 756, durant la qual es van cremar els arxius de la cort conservats a la capital, Chang'an. Al 759-60, Liu Fang va reunir tots els documents possibles i va recopilar el *Jiu Tang Shu, Història dels Tang Antics*, que fa una història de la dinastia a partir del 656. En acabar la dinastia es va recopilar la *Xin Tang Shu, Història dels Nous Tang*. Una font addicional pels Tang la constitueix el *Quan Tang Wen (Obres completes en prosa dels Tang)* que cobreix els anys 760-840. A tot això cal afegir l'immens corpus literari creat durant la dinastia Tang, les informacions procedents tant del món persa i islàmic –es tracta d'una dinastia cosmopolita amb intenses relacions exteriors– com de l'interior del món sànic: ambaixades i missioners dels regnes japonesos i coreans, de les quals sovint ens queden relats. L'arqueologia proporciona també un ampli camp d'estudi, complementat per l'anàlisi de les abundants obres d'art de l'època Tang.

La trajectòria dels Tang es confon inicialment amb la de molts altres rebels de finals dels Sui. L'any 617, Li Yuan (566-635), duc de Tang, i un dels generals més importants dels Sui, es va sumar a la llista de rebels que s'havien aixecat contra els Sui. Amb una llarga experiència militar i amb relacions familiars tant amb la dinastia Sui com amb la dels Zhou del Nord, Li Yuan era un representant clàssic de l'aristocràcia mixta xinesa/xianbei/turca que havia controlat la Xina del nord-oest. El seu prestigi, que es devia especialment tant a la supressió d'altres bandes de rebels com a la lluita contra els turcs, li va permetre incorporar de bona hora al seu exèrcit al seu fill Li Shimin –el futur emperador Tang Taizong, un dels emperadors més importants de tota la història xinesa–: era un noi de 15 anys que en passaria encara deu més lluny de la seva família i dedicat de ple a la vida militar. La historiografia tradicional xinesa, que li és totalment favorable, li reserva el paper clau en la instauració de la nova dinastia i el presenta somiant en l'enderrocament dels Sui des de l'any 617, sense gosar parlar-ne al seu pare, convençut que era massa dèbil per prendre cap decisió. Aquesta mateixa font atribueix també a Li Shimin el fet d'haver fet portar al seu pare la flor i la nata de l'harem imperial sense dir-li d'on venien les noies: quan l'emperador enfurismat va convocar Li Yuan i aquest es va assabentar del que estava passant, ja no es podia tirar enrere. Aquesta versió dels fets es contradiu, però, amb un text no oficial, el *Diari de la Fundació del Gran Tang* escrit per un testimoni presencial, Wen Daya, als inicis de la dinastia, i que dóna un paper crucial a Li Yuan en la fundació dels Tang.

Li Yuan, esperonat per una profecia que pronosticava que la dinastia Sui cauria a mans de la família Li –i que havia provocat l'assassinat, a mans de Yangdi, de milers de persones amb el correntíssim cognom Li– va aconseguir el suport militar dels turcs i en menys d'un any va conquerir la capital. La resta de l'imperi va caure en menys de set anys: la rapidesa de la conquesta i pacificació es deu tant a les dots militars del jove Li Shimin com a la capacitat política del seu pare Li Yuan, el que seria el primer emperador Tang, Gaozu (618-626).

Gaozu es va imposar per la moderació dels seus mètodes, consistents en amnisties pels qui es rendien i en el manteniment de les élites locals i dels funcionaris Sui: de fet, Gaozu no fa una revolució sinó que restaura l'ordre amb una nova dinastia.

Des del primer moment, Gaozu va mantenir i refer íntegrament l'organització que havien implantat els Sui, adequant-la a la situació creada per la guerra: va continuar la pràctica Sui que els nomenaments provincials quedessin sota control del Departament d'Afers Civils, però va duplicar el nombre de prefectures per poder donar càrrecs als seus companys d'armes. En tots els aspectes essencials les mesures dels Sui es recuperen.

En el **camp econòmic**, es reinstaura el control sobre els grans mercats de la capital i es col·loquen inspectors en tots els mercats provincials per tal de controlar pesos i mesures, controlar els preus i garantir la qualitat dels productes. Va fins i tot més enllà, instaurant una nova moneda que garantirà l'estabilitat econòmica de la nova dinastia. La política financera segueix descansant sobre el sector agrícola de la població i, per garantir-la, es restableix el *juntian*. Aquest sistema va funcionar millor com més poderós era l'estat: la primera meitat del segle VIII, amb el regnat de Xuanzong, serà el moment culminant tant pel sistema dels camps iguals com per la recollida d'impostos. !

Tot i així, la situació financera dels Tang no estarà mai exempta de tensions, pel fet que les institucions heretades de les dinasties del nord s'havien d'aplicar a una situació molt més desenvolupada: la prohibició de comprar i vendre terres esdevindrà d'aplicació problemàtica amb els segons Tang, mentre la total dependència de l'estat d'impostos recaptats en gra i tèxtils resultarà anacrònica quan comenci a desenvolupar-se una economia monetària.

Així que la dinastia va estar consolidada, Gaozu va adoptar el codi dels Sui, amb lleugeres modificacions. El codi dels Tang, redactat l'any 624 i revisat el 627 i el 637, és el primer codi xinès que ens ha arribat sencer i és l'hereu directe tant del dels Sui, com del dels Zhou del Nord publicat el 564 i dels codis menys complets i menys elaborats dels Cao Wei i dels Jin.

Amb un codi basat en una escala continua de sancions i en el qual la gravetat del delictes està en funció tant del seu caràcter com de la posició del delinqüent en relació a la víctima, la funció del magistrat no és la de sospesar les responsabilitats sinó la de fixar exactament la naturalesa del delictes d'acord amb els models que conté el codi: en xinès delictes i pena tenen un únic nom, *zui* (罪). Aquest codi va gaudir d'un prestigi immens i va ser adoptat per tots els estats que estaven a l'esfera xinesa: el Japó Nara i Heian, Corea i el Vietnam.

L'adopció d'un marc legal comú per part d'aquests països és un altre dels elements claus que defineixen l'àmbit cultural comú dels països de l'Àsia oriental.

Ajudat per una administració eficaç, el codi dels Tang va aconseguir un control central codificat sobre l'administració local: els documents de Dunhuang testimonien que fins i tot allí, en una zona semi-desèrtica i amb forta presència militar, amb el poder central molt lluny i una gran proporció de població no xinesa, l'administració procedia de forma rutinària i seguia molt estrictament la llei.

En **política administrativa**, Gaozu va seguir també els passos dels Sui. Des del primer moment, els Tang van crear una **potent administració central**: les seves oficines, situades al sud del palau imperial de Chang'an, ocupaven 4,5 km². D'aquesta administració central depenia tota l'administració, però hi havia pocs representants de l'administració imperial a les províncies ja que s'intentava sempre que la llei central s'implementés mitjançant un compromís amb les necessitats locals: l'ideal administratiu era un imperi amb un sistema uniforme de lleis i institucions, prou flexibles i generals com per poder-se complir fossin quines fossin les condicions locals de cada província.

El mecanisme que va permetre el desenvolupament d'aquesta burocràcia va ser el **sistema dels exàmens** que, iniciat ja amb els Sui, es consolidarà de ple amb els Tang. L'accés general al cos de funcionaris es feia per exàmens, i per poder participar en un examen calia haver estat prèviament seleccionat ja sigui per la direcció de la Universitat estatal (a Chang'an) –dividida en una sèrie d'escoles superiors que aplicaven totes estrictes números claus– ja sigui per les autoritats locals de les prefectures –que tenien quota fixa de candidats, d'acord amb les seves mides. Tot i que hi havia molts més candidats de les prefectures que de la capital, sempre hi ha haver molts més aprovats entre els candidats de la capital, que rebien una preparació acuradíssima a les grans escoles, que entre els de les prefectures. L'entrada limitada a les escoles que preparaven pels exàmens oficials va fer que en termes socials l'administració es mantingués en mans de l'aristocràcia: però els exàmens van garantir que

l'accés a l'administració es fes sobre la base de l'educació i no dels privilegis hereditaris.

El funcionari ideal era un home d'àmplia cultura humanística amb criteris ètics sòlids, un bon coneixement dels Clàssics i capacitat de comprensió pel que fa a les normes polítiques i socials, capaç d'emetre judicis sòlids sobre qualsevol matèria.

Exàmens imperials

Els dos exàmens importants eren el *mingjing* (Comprensió clara dels Clàssics, 明經) que destacava el coneixement dels Clàssics, i el *jinsshi* (Promoció intel·lectual, 進士) –l'examen més prestigiós de l'imperi– que emfatitzava la fluïdesa literària i la capacitat de judici en política i en afers del govern.

Un aspecte en el qual Gaozu s'aparta de l'herència Sui és en el de la **política religiosa**. El confucianisme torna a ser la ideologia dominant i l'any 626 es prenen mesures serioses contra budistes i taoistes: a la capital els monestirs budistes van passar de 120 a 3 i els taoistes de 10 a 1. És possible que l'oposició d'aquest clergat fos la que afavorís el cop d'estat del seu fill, Li Shimin, que els va restaurar tots el mateix dia en què va agafar el poder.

Gaozu no va durar gaire al tron: les rivalitats entre els seus fills van acabar forçant la seva dimissió. El 626, en l'incident de la porta Xuanwu, es va produir l'enfrontament decisiu entre el seu fill gran i hereu, que tenia la seva base de poder a la cort i a la capital, i el germà menor d'aquest, Li Shimin, que tenia un prestigi militar inigualable. No va ser un incident qualsevol: l'hereu i un altre germà van morir assassinats, Li Shimin va ser proclamat hereu i –en un gest amb llarga tradició imperial a la Xina– va fer matar tota la descendència dels seus germans i el seu pare va abdicar a favor seu.

Cap d'aquests fets enterbolirà l'aurèola del nou emperador Taizong, el governant virtuós per antonomàsia, model per a tots els futurs emperadors de la Xina, que la història oficial atorgarà a Li Shimin, l'emperador Tang Taizong (626-649). Tot sembla indicar, però, que aquesta imatge correspon més a la primera meitat del regnat que a la segona i que si bé durant la primera dècada va aconseguir consolidar el poder amb extrema eficàcia, el final del seu regnat va venir marcat per totes les patologies que s'associen al poder autocràtic.

En **política exterior**, el gran èxit de Taizong va ser la pacificació dels turcs orientals. Els turcs havien estat una amenaça formidable fins que el 630 es van dividir en tres grans hordes: els turcs orientals, de Manxúria a l'extrem occidental de la frontera xinesa; els turcs occidentals, a l'Àsia central al nord del Tianshan, i els Tuyuhun, que estaven al Qinghai. Des de les primeres dècades del segle VII, els principals enemics dels xinesos eren els turcs orientals, que per altra banda seguien una política que els introduïa constantment en l'escena política xinesa: van recolzar els Tang per lluitar contra els Sui i després van recolzar als fugitius Sui en veure que els Tang eren massa poderosos. Taizong va aconseguir vèncer al *khan* dels turcs orientals i el va portar a Chang'an on, després de llegir públicament els seus crims, el va amnistiar i li va donar feina als estables de palau.

Per contra, els enfrontaments amb la branca dels tuyuhun, que estaven al Qinghai, van seguir sent constants. Darrere dels tuyuhun, però, estava sorgint el nou poder dels tibetans, que en arrabassar cada cop més terres del Qinghai als tuyuhun, els esperonava a rosegar les fronteres xineses. El Tibet s'unificarà amb Srong-btsan-sgam-po (605?-649), coincidint amb el regnat de Taizong, que el 641 li concedirà una princesa xinesa en matrimoni: no serà fins als regnats següents, però, que els tibetans es convertiran en un greu perill pels Tang.

Les guerres de Taizong a l'Àsia central –on també va intervenir en alguns oasis del Taklamakan, van estendre la fama xinesa per tot el continent i a Chang'an van arribar ambaixades de la Pèrsia Sassànida, l'Índia i Bizanci. Mai des dels Han havia tingut la Xina tant prestigi: va ser aleshores quan missioners siris van portar el nestorianisme a la Xina i la capital es va omplir de productes estrangers i de temples maniqueus, zoroastrians i nestorians. La tradició mahometana diu també que és en aquest moment que els comerciants àrabs van portar l'Islam a Canton.

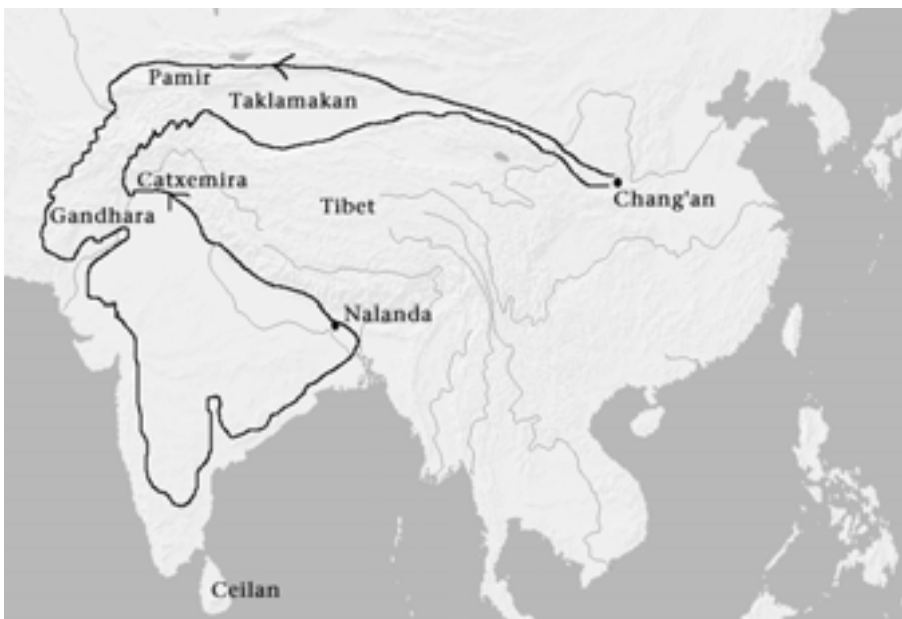
Però el gran prestigi de Taizong a la història xinesa li ve sobretot de les seves dots com a reorganitzador civil i de la seva capacitat per triar el col·laboradors adequats: tres d'aquests són encara ara els tres déus de la porta que es posen als dintells de les cases xineses per barrar el pas als mals esperits. Un d'ells, Wei Zheng, es convertiria, a més, en el patró dels lletrats confucians per la seva defensa incansable de la preeminència dels funcionaris civils a la cort.

Decidit a consolidar l'imperi, Taizong va afavorir especialment els talents administratius de l'escola confuciana: a la seva cort hi havia poc marge per a la poesia i l'art creatiu, mentre que en canvi Taizong va fer gravar el cànnon confucià dels Quatre Llibres –que encara avui es pot veure al Bosc d'Esteles de Xi'an– amb la seva pròpia escriptura. Decidit a doblegar el poder de les grans famílies –els perills de les quals coneixia bé perquè havia enderrocat als Sui en nom d'una d'elles– va impulsar l'educació, concebuda essencialment com la via de formació dels funcionaris civils, a través de la creació de noves escoles que preparaven pels exàmens imperials: el prestigi d'aquestes escoles aviat va ser tan gran que els mateixos aristòcrates can començar a optar per accedir al poder per la via del mandarí.

El budisme plantejava problemes delicats, degut al poder creixent dels seus monestirs que havien inclinat ja a governants anteriors –als Wei del Nord a mitjans del segle V, els Zhou del Nord a finals del segle VI i fins i tot al mateix Gaozu dels Tang– a suprimir total o parcialment les seves xarxes de poder. Taizong, que igual que el seu pare sentia més inclinació pel taoisme que pel budisme, va procurar sempre controlar l'església budista.

Als darrers anys de la seva vida, però, un fet el va decantar cap a una protecció decidida del budisme: el retorn a la Xina de **Xuanzang** l'any 645, al qual va proporcionar immediatament un ajut financer decisiu. Xuanzang havia sortit en solitari de la Xina el 629 per anar a “buscar la llei”, amb uns propòsits i un itinerari similars als que dos segles abans havien impulsat a Faxian (399-412) en la mateixa direcció. Xuanzang va marxar sent ja un dels més grans erudits budistes de la Xina i, després de visitar els llocs sants del budisme, va estudiar durant cinc anys al monestir de Nalanda, va dominar perfectament el sànscrit i va poder estudiar *in situ* les contradiccions entre les diferents escoles del budisme. A diferència de Faxian, però, va tornar per terra i la seva fama el va precedir: en arribar a Chang'an va ser objecte d'una rebuda triomfal i Taizong, impressionat tant pels seus coneixements com per la informació que portava sobre els països d'Occident, li va proporcionar un edifici adient i un imponent equip de traductors per tal de traduir al xinès els milers de documents que havia portat des de l'Índia. La història del seu viatge, recopilada a la seva mort a partir de les seves notes, quedaria per sempre més en l'imaginari xinès.

Vegeu el mapa del viatge de Faxian de l'apartat 5 del mòdul “El període de desunió” d'aquesta assignatura.

Taizong es movia amb molta seguretat tant en el terreny militar com en el polític, dos móns que coneixia bé des dels 15 anys. La família per contra, era un món que coneixia ben poc, on havia de tractar no amb la gent que ell havia triat, sinó amb la gent que hi havia nascut: un món que sempre li va ocasionar problemes. Després de l'enfrontament amb els seus germans que va acabar amb la mort d'ells i de totes les seves famílies, va ser el seu hereu qui el va posar en una situació impossible. Amb un físic desagrat – era coix de naixement – i una inclinació homosexual, el jove príncep sentia una admiració creixent per tot el que era turc i detestava el ritualisme de la cort. L'hereu de l'imperi Tang es vestia de turc, parlava en turc i, rodejat de joves vestits amb pells i pentinats amb trenes, vivia en una tenda que havia fet aixecar al mig del palau. Per la seva banda, un altre dels seus germans

complotava obertament contra el seu pare. Taizong els va fer exiliar a tots dos i va entregar el poder a un altre dels seus fills, el futur emperador Gaozong que amb vint anys i poc caràcter no va tardar en caure sota el poder de la poderosa personalitat d'una de les concubines de palau, la futura emperadriu Wu Zetian.

4. El regnat de Wu Zetian

Abans d'arribar a emperadriu, Wu Zetian va entrar a palau el 640 amb 13 anys com a concubina de l'emperador Taizong. Nou anys després, en morir l'emperador, es va retirar a un convent budista, una mesura força habitual. El que no és habitual és que el nou emperador que tenia ja una consort pròpia, l'emperadriu Wang, l'anés a buscar i la incorporés al seu propi harem on, als 25 anys, Wu li donaria un fill. A partir d'aquest moment Wu no va parar de complotar fins que va aconseguir que l'any 655 el dèbil Gaozong destituís l'emperadriu i l'entronitzés a ella. La seva ascensió va comptar amb el suport de faccions a la cort oposades al clan aristocràtic del nord-oest que recolzava a l'emperadriu Wang, però es deu sens dubte en gran part a la seva forta ambició i a la seva habilitat per jugar sense escrúpols –el mateix any de la seva entronització va fer morir de forma ignominiosa a l'emperadriu Wang i la concubina preferida de l'emperador– amb els diferents grups que es movien per la cort. A partir del 660 es va convertir en emperadriu de fet i, en morir l'emperador el 683, va apartar del tron als seus dos fills fins que l'any 690 va usurpar el tron i va fundar la dinastia Zhou, amb capital a Luoyang, que duraria fins el 705, any en què Wu va morir als 80 anys després d'haver-ne passat 67 intrigant a palau i d'haver estat l'única emperadriu de tota la història xinesa.

Malgrat les intrigues de la cort, l'estat Tang va seguir funcionant gràcies a la maquinària administrativa que havien creat els dos primers emperadors, i al fet que tant el sistema militar com el financer estaven pensats per tal que funcionessin sense grans intervencions del centre: l'eix del funcionament de l'estat eren la **lleï codificada** i les **regulacions administratives**.

L'administració xinesa va arribar a la seva maduresa al segle VII: a partir d'aquest moment serà capaç de formar un cos relativament autònom que feia contrapès tant a les faccions que es formaven a la cort (eunucs, famílies de les emperadrius, generals) com al poder arbitrari dels emperadors.

Tampoc la política exterior dels Tang es va ressentir dels complots a la cort: entre els anys 625 i 683 s'obre un dels períodes d'expansió més grans de la història de la Xina.

Durant aquest període els xinesos van prendre tot el Tarim als turcs occidentals, els protectorats xinesos van arribar fins les vores de Pèrsia i quan l'imperi sassànida va caure a mans dels àrabs, l'emperador va acollir a Chang'an al fill del darrer monarca i hi va autoritzar la construcció d'un

temple zoroastrià. La primera ambaixada àrab, enviada pel tercer dels califes legítims, Otman, es va presentar a la cort Tang l'any 651. És també en aquests anys que els Tang aconsegueixen finalment conquerir Koguryo, el 668: una victòria efímera ja que només podran mantenir-se a Corea fins el 678, en què seran expulsats per Silla. 🚫

De fet, les guerres d'aquests període van fer que la zona controlada pels Tang fos més gran que mai – l'expansió dels Han des de Corea fins a l'Iran i de la vall de l'Ili al Vietnam és el fet polític de la història de l'Àsia al segle VII–, però van forçar la capacitat militar del país fins límits insuportables: aquelles fronteres immenses –Kashgar està a 5.000 quilòmetres de Chang'an– no es van poder mantenir i entre el 679 i el 683, la Xina va passar per una seriosa crisi financera.

El sistema *fubing* de milícies, que estava pensat per a proporcionar a l'estat un exèrcit autosuficient de soldats-camperols que fessin un servei anual de curta durada, va resultar inadequat per mantenir els grans exèrcits que es necessitaven per a l'expansió militar i que implicava una organització militar i administrativa notable: amb una gran mobilitat dels cossos de cavalleria, cria de cavalls, instal·lació de colònies militars per l'avituellament dels exèrcits, sistema de postes i activitat diplomàtica.

Un cop implantada la nova dinastia, l'any 690, Wu Zetian, com tots els usurpadors, va dictar les disposicions necessàries per tal d'assegurar-se el suport popular.

En primer lloc, va prendre una sèrie de mesures per **revitalitzar la situació econòmica de l'imperi**: va reduir les taxes de les zones properes a les capitals i va permetre el retorn a casa de les guarnicions de les fronteres; va crear cossos per combatre la corrupció i va fer una reorganització provincial que permetés lluitar contra l'evasió d'impostos. Una sèrie de mesures que van fer que a finals del segle VIII el camp passés per un període de prosperitat agrícola.

En segon lloc, va intentar **eliminar del poder a l'aristocràcia del nord-oest** que controlava encara bona part dels llocs de poder de l'estat. Wu va fer matar a centenars de membres de l'aristocràcia i va traslladar la capital a Luoyang per escapar al control de les grans famílies. Una rebel·lió dels aristòcrates va ser reprimida amb duresa: la decadència d'algunes de les grans cases nobles dels primers Tang comença ara.

En tercer lloc, per fugir del poder de les grans famílies aristocràtiques, Wu Zetian es va **recolzar en els funcionaris i va potenciar l'entrada a l'administració a través dels exàmens**: és a partir d'ara que l'élite educada

té una influència decisiva a la cort i que els exàmens es converteixen en una arma política del poder imperial.

El prestigi del principal dels exàmens, el *jìnshi* (進士) va ser tan gran que el nombre de buròcrates amb aquest títol va augmentar ràpidament durant els primers Tang: amb Gaozu eren un 7%, amb Taizong un 23%, i amb l'emperadriu Wu un 40%.

La mateixa aristocràcia maldava per aconseguir-lo, com el sistema més eficient de conservar el seu status: el resultat va ser la burocratització i urbanització de l'aristocràcia i la pèrdua de les seves característiques locals i centrífugues. Per altra banda, com que només 1/10 dels que passaven l'examen obtenien plaça, els altres proporcionaven una gran massa que es podien utilitzar en l'educació i administració a nivell local.

Emperador	Període
Tang Gaozu	618-626
Tang Taizong	626-649
Tang Gaozong	650-683
Wu Zetian	684-690/704

En quart lloc, **afavoreix expressament al budisme**, en contra de la tendència de havia afavorit el seu espòs, l'emperador Gaozong (650-683): aquest, que tenia més simpaties pels taoistes que pels budistes, no va dubtar en suspendre la subvenció a l'escola de monestirs taoistes recolzats per l'estat, i va introduir el *Daodejing* com a text obligatori pels exàmens. Wu Zetian per contra, es va decantar clarament pel budisme i va aconseguir un suport actiu del seu clergat, alarmat per les mesures pro-taoistes del seu predecessor. L'emperadriu, que va treure el *Daodejing* dels exàmens oficials i hi va introduir al mateix temps textos propis que exaltaven la primacia de l'estat per damunt de l'individu.

Els amants de l'emperadriu puntuen també de forma clara la seva evolució. El 685 va agafar el primer amant, que era un venedor d'afrodisíacs i a qui ella va fer abat del monestir més prestigiós de la Xina, el *Baimasi*, el Temple del Cavall Blanc. Des d'allí el nou abat va dirigir al grup de monjos budistes que van interpretar la sutra *Dayun jing* (大雲經), *Clàssic del núvol blanc*, en el sentit que l'emperadriu era l'encarnació del buda Maitreya, el Buda del futur, i l'imperi es va omplir de temples per dipositar-hi la sutra.

Wu Zetian li va encarregar també la construcció d'un important complex simbòlic format pel Mingtang, *Saló de la Llum*, i una elevada pagoda amb un imponent Buda de fusta. Quan l'emperadriu va saber que el monjo muntava unes orgies descomunals al Mingtang, va fer cremar tot el complex i va fer matar a l'impúdic clergue. Aquest episodi, que va inclinar l'emperadriu cap al confucianisme, va desembocar també en l'adopció d'un nou amant, que aquest cop era un metge confucià.

La historiografia confuciana ha detestat sempre a Wu Zetian, culpable, entre altres coses, d'haver escapat l'exclusiva dels mascles al tron imperial. Però no hi ha cap evidència d'una deterioració general de l'imperi en aquest període i, vistos en conjunt, els fets positius del seu regnat van ser més duradors que els negatius. 🚫

5. El regnat de Xuanzong i la rebel·lió d'An Lushan

L'edat d'or dels Tang abraça des de l'any 710 fins el 755, i correspon al regnat de Xuanzong (712-755), que va restaurar tant l'organització interna com l'expansió exterior i en el regnat del qual la creació intel·lectual i artística va agafar un impuls inigualat. Chang'an es converteix en la ciutat més cosmopolita del món, on es creuen les influències de l'Àsia Central, l'Índia i Iran.

Els Tang són una època de creixement sense precedents en tots els camps, degut tant al seu eclecticisme –que els permet agrupar totes les tendències culturals preexistents– com al seu cosmopolitisme: la capital Chang'an una ciutat cosmopolita que irradiava un patró cultural al seu voltant i que atreia a gent de tot el món.

A Chang'an hi confluïa tot i d'allí sortien les últimes tendències en tots els camps: tot el que era estranger estava de moda a la Xina dels Tang i la causa d'aquesta moda per lo exòtic cal buscar-la en la importància que va arribar a tenir el **comerç internacional**. El Turquestà xinès, per on passen les grans caravanes, coneix ara una època de prosperitat sense precedents i a totes les valls on els rius que baixen del Kunlun o del Tianshan creen fèrtils oasis a les sorres del Taklamakan hi sorgeixen temples, monestirs i ciutats: les pintures del període Tang a Dunhuang donen fe d'aquesta prosperitat. També ara es multipliquen els intercanvis per mar que asseguraran les rutes marítimes entre Shandong, el Japó i Corea, i entre Nagasaki i Hangzhou: Canton es va convertir en un centre cosmopolita de comerç internacional en el segle VIII. 🚫

El regnat de Xuanzong (847-859) ve marcat també per l'enfrontament entre la nova burocràcia –promocionada pels primers emperadors Tang i, en especial, per Wu Zetian– i l'antiga aristocràcia que intenta ara recuperar el seu poder: l'imperi quedarà polaritzat entre aquests dos grups. Des de l'any 736, Li Linfu, un aristòcrata, es va convertir en el dictador de fet mentre Xuanzong, que al principi del seu regnat –immediatament posterior a la usurpació imperial de Wu Zetian– havia lluitat fortament contra la ingerència de les dones en els afers de l'imperi, va caure sota la influència de la més famosa dona fatal de la història de la Xina, Yang Guifei, qui en afavorir la carrera dels seus familiars i del seu cosí Yang Guozhong, va debilitar de forma irreversible el poder central.

Al mateix temps les grans conquestes exteriors, amb campanyes a més de 1.500 quilòmetres de la capital, havia comportat una major capacitat de decisió per part dels generals: aquesta autonomia militar, que havia proporcionat els

mitjans necessaris per una política expansiva, havia debilitat l'estat. La tendència, lluny de disminuir, augmenta durant aquest regnat, com ho fan també les despeses militars: de 2 milions de fileres de monedes al 713 es passa a 10 milions el 741 i 15 milions el 755.

Malgrat això, els Tang es veuen obligats a cedir a la pressió exterior: des del 714, va haver-hi cada any una **invasió de tibetans**. Al llarg del segle VIII, una nova amenaça es va consolidar al sud-est, a la zona que ara ocupa la província xinesa de Yunnan: el nou estat, format per una élite sinitzada que menjava amb palets i una massa multiètnica de pobles que menjaven boles d'arròs amb els dits, va aconseguir derrotar als xinesos el 751. L'any següent, una aliança dels tibetans amb Nanzhao va obligar als Tang a renunciar al control de tot el sud-oest: els exèrcits de Nanzhao van saquejar diverses vegades la remota guarnició de Jiaozhou, al nord de Vietnam. Els xinesos van ser derrotats pel regne de Nanzhao i van haver de renunciar al control del sud-oest. El mateix any 752 els xinesos van ser derrotats pels àrabs a la batalla de Talas i van perdre el control de l'Àsia central, que va quedar aleshores en mans dels uigurs.

Les amenaces exteriors a l'imperi Tang

Per fer front al perill exterior, Xuanzong va organitzar un cinturó de districtes militars que acordonaven l'imperi de Sichuan a Manxúria. Però els governadors militars d'aquests districtes no van tardar a absorbir les funcions dels governadors civils, i com que controlaven 500.000 soldats i tenien complicitats a la capital, es van convertir en una perillosa força de pressió.

L'emperador s'havia rodejat de la cort més brillant de la història xinesa, on rivalitzaven poetes i pintors de la talla de Li Bai, Du Fu i Wang Wei, i vivia absorbit per les refinadíssimes festes de palau on passava dies i nits en companyia de la bellíssima Yang Guifei. El govern havia quedat de fet a mans de Li Linfu i aquest buscarà ara el recolzament dels militars per enfrontar-se al clan dels familiars de la concubina Yang Guifei. És en aquest context que agafarà importància An Lushan, de mare turca i pare sogdià, que, amb la complicitat de Li Linfu, acabarà dirigint ell sol tres regions militars i controlant 160.000 soldats.

La mort de Li Linfu l'any 752 precipita el desastre: amb l'emperador pràcticament retirat, i un nou primer ministre inclinat pel favoritisme i no pas pels mèrits, les fissures de l'estat s'accentuen: els organismes de govern, dividits entre un aparell ordinari, ple de buròcrates, i les comissions imperials, plenes d'aristòcrates, funcionen amb dificultat, mentre un poder militar dèbil en el centre i fort a la perifèria centrifuga l'imperi.

L'any 755, amb 200.000 soldats a les seves ordres, An Lushan va conquerir tant Luoyang com Chang'an. L'emperador, obligat a fugir cap al Sichuan, es

va haver d'enfrontar a una sublevació del seu seguici que li va exigir la mort de Yang Guifei. Immediatament després, Xuanzong va abdicar. Tot i que An Lushan va ser assassinat el 757, la rebel·lió no va poder ser suprimida fins el 763: i ho va haver de ser amb l'ajut de uigurs –que, afincats als oasis del Taklamakan, s'estenen ara fins la meitat del corredor de Gansu– i tibetans –que implantaran el seu control des de Qinghai a Ningxia i aprofitaran per saquejar diverses vegades Chang'an.

Arran de la rebel·lió d'An Lushan, la Xina va perdre el control de l'Àsia central i va quedar tallada del món exterior.

Per poder obtenir la pau, el nou emperador va haver de reconèixer els poders dels rebels a les províncies i es va produir una centrifugació general del poder: a partir d'ara la història de la dinastia Tang consistirà en gran part en intentar recuperar el control fiscal i territorial dels primers Tang.

Representació de Yang Guifei

6. El final dels Tang

A partir del 755 les principals estructures dels Tang –el sistema uniforme de repartiment de les terres i l'organització financera de l'estat– s'esvaeixen. Les regions militars no tarden en convertir-se en zones semi-independents, i l'imperi Tang comença a perdre el control de les regions militars, on les mateixes tropes –sovint convertides en exèrcits d'ofici, formats per mercenaris– trien els seus caps mentre desapareix l'administració civil: a la llarga aquests caps militars acabaran independitzant-se i la Xina dels Tang es fragmentarà.

A tot arreu la província passa a ser una unitat intermitja entre el govern central i les prefectures locals que pugna per absorbir algunes de les funcions del govern central i limitar el poder dels magistrats centrals. A partir del 755, el govern central lluitarà per la seva supervivència, no només per la defeció de les províncies, sinó també perquè els ministeris es converteixen en sinecures i decauen.

A nivell econòmic, els canvis són encara més radicals. Els anys d'anarquia que van seguir a la rebel·lió van obligar a molts pagesos a vendre les terres que els havia assignat l'estat en règim de *juntian*. Aquest mercat lliure de terres, existent de fet ja que no de dret, va implicar que la terra passés de ser propietat pública a ser propietat privada: el canvi farà aparèixer grans latifundis treballats per arrendataris. Els ingressos fiscals de l'estat se'n van ressentir i, com que els impostos ja no eren suficients es va recórrer als **monopolis estatals**: la sal l'any 759, alcohol al 764, i el te al 793.

Els **ingressos fiscals** de l'estat canvien ara de caràcter i enlloc de basar-se exclusivament en els agricultors passen a basar-se també en el comerç: això farà augmentar enormement el poder econòmic dels mercaders que s'encarreguen de la percepció de les taxes, i que es convertiran ara en intermediaris de l'administració. Alguns d'aquests grans comerciants, en especial els del te, inventen nous procediments de transferència del crèdit i a principis del segle IX apareixen els primers bitllets de canvi, els *feiqian* (飛錢) moneda volant, mentre a finals del mateix segle IX es comencen a emetre certificats de dipòsit negociables que són els predecessors dels bitllets de banc: aquestes noves institucions de crèdit són les que permetran l'espectacular creixement econòmic dels Song.

L'expansió econòmica multiplicarà la densitat de les ciutats petites i dels centres de mercat, augmentant el comerç i la circulació de béns: davant d'això, el govern és incapaç de mantenir les suspicàcies i restriccions sobre la vida mercantil que dictava la moral confuciana, contrària al profit. L'intent de controlar l'economia des del centre –que es remuntava a l'orientació legista del primer imperi Qin, al segle III aC.– es desintegra a tots els nivells, i

l'economia, lliure d'aquestes traves, creix tan ràpidament durant els quatre segles següents que els historiadors creuen que la Xina del segle XII tenia tots els prerequisits pel sorgiment de l'economia capitalista moderna.

A partir del segle VIII el centre de gravetat del món xinès es desplaça cap al Yangzi, on la població passa de 3 milions l'any 600 a 10 milions el 742, mentre que el nord passa de tenir el 75% de la població a tenir-ne el 53%. El tancament de les rutes del nord accentua el canvi del centre de gravetat cap a la Xina del sud-est: a diferència de la Xina Tang que s'orientava cap a l'Àsia central, la que neix ara mira cap al mar i cap al sud-est asiàtic.

La pèrdua de l'Àsia central també té conseqüències greus a nivell cultural: privat de les seves connexions amb el món indi, el budisme xinès no trigarà a decaure. Tancada sobre sí mateixa, la que havia estat la Xina cosmopolita dels Tang mirarà amb suspicàcia tot l'estranger: aquesta actitud culminarà amb l'aparició del neoconfucianisme, la supressió de les religions estrangeres i les grans rebel·lions xenòfobes de Huang Chao al final del període.

A la història política d'aquesta darrera etapa li manquen la força i la brillantor dels primers Tang. El primer emperador important després de Xuanzong va ser Dezong (780-805), que va intentar recuperar l'autoritat central i reduir el poder de les províncies. El nou sistema de taxes del 780 que marcava quotes fixes per cada unitat local va provocar un enfrontament armat entre Dezong i els governadors del nord-est: la rebel·lió del 781-85 va ser tant o més greu que la d'An Lushan però la dinastia es va salvar per la fidelitat del sud i al final del regnat de Dezong les finances eren sòlides. La millora es va reflectir també en les relacions exteriors: el 791 es va trencar l'aliança del Tibet amb Nanzhao i finalment la Xina va poder contenir als tibetans.

Amb els darrers emperadors Tang les institucions regulars van quedar afeblides a favor de cossos que depenien directament de l'emperador: a partir del 820, el poder dels eunucs decidia tant dels afers militars com dels de la cort.

El darrer emperador Tang amb una certa importància, Wuzong (840-47), va aconseguir refer la política exterior xinesa gràcies a l'ensorrament de l'imperi uigur i a la pèrdua de cohesió política del Tibet.

Però la suma de la decadència general dels recursos financers de l'estat amb una greu rebel·lió al Shaanxi el van portar a una recerca desesperada de recursos. Wuzong era un taoista convençut i va decidir suprimir els monestirs estrangers –en primer lloc els budistes, però també els maniqueus, nestorians i zoroastrians– i confiscar-ne els béns. La crisi econòmica posterior a la rebel·lió

d'An Lushan havia creat una forta tensió entre els monestirs i el govern, accentuada encara més pel clima de xenofòbia del segle IX. La proscripció del 842-45 va afectar oficialment a 4.600 monestirs, 40.000 temples i 260.500 monjos i monges. Les grans sectes budistes la de la Terra Pura van desaparèixer, mentre que el budisme chan, que rebutjava la vida en els grans monestirs, aconseguia escapar en gran part a la proscripció.

D'aquesta repressió anti-budista en tenim un testimoni d'excepció: el de Ennin, un monjo budista japonès que va viatjar per la Xina entre 838 i 847, passant cinc anys a Chang'an, en plena supressió dels monestirs budistes. Ennin, que ha deixat un diari detallat, dóna també una visió admirada del funcionament de l'administració xinesa, un aparell encara formidable, malgrat la seva decadència, que en el segle IX seguia sent el model en el que es mirava tota l'Àsia oriental.

Malgrat que els seus successors van suavitzar les mesures, la influència del budisme sobre la societat xinesa va decaure juntament amb la del món medieval xinès del que formava part: la seva vitalitat es va ressentir tant del tancament de l'Àsia central com del fet que els caps més potents es gressin cap a les aules d'exàmens més que no pas cap als monestirs.

El clima de xenofòbia va culminar amb la rebel·lió de Huang Chao, iniciada el 874. Sorgida de la zona del Shandong i de l'àrea situada entre els rius Huanghe i Huai, sempre severament castigada per les inundacions i les seves seqüeles –fams, epidèmies i bandolerisme rampant–, aquesta rebel·lió mobilitzarà a centenars de milers de miserables que, des de les vores del riu Groc aniran avançant cap al sud saquejant al seu pas tota mena de pobles i fins i tot ciutats. Després d'ocupar Luoyang i Chang'an –a la que van passar a sang i foc dues vegades– les tropes de Huang Chao es llencen sobre Canton i hi maten a tots els comerciants estrangers. Replegat sobre el Yangzi, Huang Chao –un home amb un considerable nivell d'educació, que havia suspès els exàmens imperials– va intentar crear una dinastia pròpia fins que va ser vençut finalment per un exèrcit amb mercenaris turcs, el 884.

En tots els sentits, però, el seu havia estat un cop irreversible per a la dinastia, que no trigarà a caure en mans dels mateixos generals de les províncies que s'havien distingit en la lluita contra Huang Chao. Molt identificats amb les seves pròpies tropes, cadascun d'ells governa recolzat en el seu exèrcit, deixant totalment de banda les autoritats civils de l'administració Tang. El cop final a la dinastia li va venir de Zhu Wen, qui el 907, proclamarà una nova dinastia dels Liang Posteriors a la Xina del nord: aquest acte marca el final oficial de la Xina dels Tang i inaugura un nou Període de Divisió, el de les Cinc Dinasties i els Deu Regnes.

Resum

Després de més de tres segles de desunió, a finals del segle VI, la dinastia Sui, amb un paper similar al que havia jugat la dinastia Qin al segle II aC., va poder reunificar la Xina gràcies a l'existència de múltiples elements comuns. Els Sui, basant-se en un sincretisme volgut, van dur a terme una profunda reorganització de l'estat, tant en l'aspecte administratiu com en el militar, agrícola i legislatiu. Tot i així, però, els Sui van incórrer també en fortes despeses que acabarien precipitant la seva caiguda: la construcció del Gran Canal va mobilitzar enormes masses de població, va connectar entre elles les zones més densament poblades i va ser un element decisiu en el desplaçament de la població cap al sud que s'inicia en aquest període. La construcció de les successives capitals, Chang'an i Luoyang, i la de la Gran Muralla van esgotar les arques de l'estat i aquest es va ensorrar quan les successives guerres contra Corea van abocar al país a un esforç excessiu: una rebel·lió generalitzada va portar al poder a la dinastia Tang.

L'emperador Taizong va ser l'artífex de la consolidació de l'imperi Tang que va veure com les seves fronteres s'estenien fins més enllà dels Pamirs; va aconseguir una pau momentània amb els tibetans i la submissió dels turcs i dels uigurs. En època Tang, Chang'an, una ciutat immensa, coronada per les grans pagodes budistes, s'omple de temples maniqueus i nestorians amb estrangers pul·lulant pels seus carrers, barris i mercats. La protecció de l'emperadriu Wu Zetian al budisme va consolidar el poder social i econòmic d'aquest, mentre l'emperadriu fomentava també les convocatòries d'exàmens per fugir del poder de l'aristocràcia. L'edat d'or dels Tang va arribar amb el regnat de Xuanzong (712-756), en què la creació intel·lectual i artística va agafar un impuls inigualat. A la cort de Xuanzong, on es creuaven les influències de l'Àsia central, l'Índia i Iran, a on afluien ambaixades procedents de tota l'Àsia, hi havia en aquells moments els més grans poetes de la història de la Xina, entre els quals, Li Bai, Du Fu, Wang Wei i Meng Haoran, amb qui es consolida també la relació entre poesia i pintura. Amb aquest regnat, però, s'acaba la gran glòria dels Tang. Els àrabs, després de conquerir la Pèrsia Sassànida, van avançar sobre l'Àsia central, enfrontant-se amb els xinesos a la batalla de Talas (751), mentre l'emperador, distret en els delits de la seva cort i de la seva concubina Yang Guifei, abandonava cada cop més el govern del país. La importància creixent de l'exèrcit va propiciar, el 756, la rebel·lió d'An Lushan, que va conquerir Chang'an i Luoyang i va obligar a l'emperador a abandonar la capital.

La supressió de la rebel·lió d'An Lushan, feta en gran part amb mercenaris uigurs, va debilitar l'estat i va portar a una centrifugació general del poder. Mentre els uigurs s'instal·len al Gansu, els tibetans s'estenen per l'Àsia central i arriben a saquejar Chang'an: a partir del 790, la Xina queda tallada del món exterior.

Durant el període dels segons Tang, la desintegració del poder del centre provoca un creixement molt ràpid del comerç. En aquests moments, el centre de gravetat del món xinès es desplaçarà cap a la Xina del Yangzi i, de manera progressiva, la Xina tindrà més vinculacions amb el mar (per on arriben àrabs i perses) que amb l'Àsia central. Es produiran repetides persecucions contra el budisme i hi haurà una hostilitat creixent per part dels lletrats confucians fins arribar a la proscripció de l'any 845. A finals del segle IX, la combinació de regionalisme i xenofòbia va culminar en la rebel·lió de Huang Chao el 880, que va saquejar Canton, va matar tots els estrangers i va estendre els seus exèrcits per mitja Xina.

Tal com havia passat amb la dinastia Han, la dinastia Tang va tenir una influència enorme fins i tot després de la seva desaparició. Els Tang van crear una administració civil basada en una divisió provincial uniforme, unificadora, centralitzada i barata. Els Tang consoliden també el control d'aquesta administració a través de la implantació dels exàmens: el resultat serà un cos autònom amb una educació uniforme, especialment consolidat a partir del regnat de Wu Zetian, que farà de contrapès a les faccions de la cort i al poder arbitrari dels emperadors. Amb els Tang culmina també el sistema legal xinès i la confucianització de la llei. Les reformes agrària i militar, que van tenir una important incidència en els primers Tang, van decaure ràpidament a partir de la rebel·lió d'An Lushan.

Bibliografia

Capon, Edmund (1989). *Tang China. Vision and Splendour of a Golden Age*. Londres. Macdonald Orbis.

Pulleyblank, Edwin G. (1982) *The Background of the Rebellion of An Lushan* Westport. Greenwood Press.

Schafer, Edward H. (1963) *The Golden peaches of Samarkand: a study of Tang Exotics*. Berkeley. University of California Press.

Wright, Arthur F. (1878) *The Sui Dynasty*. Nova York. Alfred A. Knopf.

Wright, Arthur F.; Twitchett, Denis (ed.). (1973). *Perspectives on the T'ang*. New Haven: Yale University Press.

